

Bildnings- och kulturförvaltningen
Ingmar Unosson
Bildnings- och kulturchef

Utredning av skolverksamheten i Ödeshögs kommun

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte.....	4
Avgränsningar.....	5
Nuläge	5
Allmänt.....	5
Lysingskolan	6
Fridtjuv Bergs skola	6
Röks skola	7
Boets skola	7
Trehörna skola.....	8
Annan grundskola.....	8
Fritidshem	8
Förskola	9
Kommunens utveckling	10
Vision och mål	10
Översiktsplan	10
Budget med verksamhetsplan	11
Befolkningsutveckling	12
Åldersfördelning och befolkningsframskrivning.....	12
Geografisk fördelning.....	13
SkoISverige idag	16
Allmänt.....	16
Skolstorlek	16
Det fria skolvalet	17
Profilsolor	17
Jämförelsekommuner	18
Antal skolenheter	18
Ekonomiska förutsättningar	18
Ödeshög imorgon	19
Grundläggande principer	19
Byskolans död	19
Ekonomiska besparingar	19
Sociala strukturer	19
Slutsats.....	20
Att styra elevflöden	21
Profiler	21
Skolskjuts.....	21
Upptagningsområde	22
Begränsning av tillgången på utbildning vid Fridtjuv Berg skolan	22
Boets skola	23
Fridtjuv Bergskolan	25

Röks skola	25
Trehörna skola.....	26
Annan kommun.....	26
Förslag på framtida organisation för skolverksamheten från Förskoleklass till årskurs 5	27
Bilaga 1 Jämförelsekommuner	28

Inledning

Bakgrund

Skolverksamheten i Ödeshögs kommun har, precis som i de flesta andra kommuner i landet, diskuterats under flera år. Inte sällan är diskussionerna inriktade på hur kommunerna ska kunna minska kostnaderna för skolverksamheten. När en kommun behöver minska sina kostnader är det oftast små skolor som först läggs ned. Det är i många fall en rimlig slutsats att en koncentration av skolverksamheten till större enheter kan ge minskade kostnader för verksamheten. Stordriftsfördelar slår helt enkelt igenom även på offentlig verksamhet. Samtidigt är besparingarna oftast små i förhållande till skolverksamhetens totala budget.

En omstrukturering kan också drivas fram av kvalitetsskäl. Det finns både för- och nackdelar med olika storlekar på skolor. Ofta kan det vara problem med rekryteringen till de mindre skolorna som triggar igång ett behov av att lägga ned mindre skolor medan trygghet och studiero på de mindre skolorna kan föranleda att man behåller dem.

Oavsett diskussioner, utredningar, beslut o.s.v. är skolverksamhetens organisering en fråga som engagerar många. Bygdeskolor ses som en del av bygdens själ och en samlingspunkt i byn inte enbart under skoltid. Andra ser den som en dyr lösning för få elever.

Ödeshög har haft alla dessa diskussioner under lång tid vilket resulterat i både nedläggning av mindre skolor men också ”malpåsebeslut”. Det är nu väsentligt att beslut fattas om en skolstruktur som är hållbar över tid så att fokus kan läggas på den verksamhet som bedrivs och inte var den bedrivs.

Barn- och utbildningsnämnden fattade 2016-03-23 § 10 beslut om en utredning av skolverksamheten åk F-5. Områdeschefen gavs i uppdrag att ta fram förslag på extern konsult som skulle ges ett uppdrag att utreda skolverksamheten utifrån ett antal perspektiv. I samband med att områdeschefen sa upp sin anställning beslutade Barn- och utbildningsnämndens arbetsutskott 2016-05-11 § 5 att utredningen inte skulle påbörjas innan ny verksamhetschef tillträtt. Sedan 2016-12-01 är ny förvaltningschef på plats varvid utredningen kan startas upp.

Syfte

Varför frågan om utredning av skolverksamheten har aktualiserats har inte specificerats i de handlingar som finns i ärendet. Det kan dock konstateras att frågan om vilken organisation Ödeshögs kommun ska ha för skolverksamheten i de tidiga åren framförallt är kopplat till Boets skola. Med tanke på att Ödeshögs kommun endast har ett fåtal skolor är det dock lämpligt att inte utreda en enskild skola utan se hur hela organisationen F-5 långsiktigt bör se ut. Oavsett vad nämnden beslutar angående Boets skola kommer det ha en påverkan på övriga kommunala skolor men också vilka förutsättningar som finns för så kallade friskolor.

I nämndens beslut specificeras att det är hela skolverksamheten F-5 som ska utredas samt att utredningen ska ta hänsyn till följande perspektiv:

- Landsbygdsperspektivet
- Utbildningskvaliteten
- Ekonomiska förutsättningar
- Barnperspektiv
- Föräldraperspektiv
- Lärarperspektiv

Dessutom ska utredningen särskilt se över om någon skola kan ha specialinriktning/profil t.ex. natur/kultur eller idrott eller liknande till exempel i Boets skola.

Som tidigare nämnts är det viktigt att utredningen tar sin utgångspunkt i att beskriva vilken långsiktig organisation skolverksamheten F-5 ska ha. Samtidigt måste utredningen ge svar på den målsättning nämnden satt upp angående Boets skola. Boets skola är idag tillfälligt stängd och nämnden fattade vid sammanträdet 2016-03-23 § 9 beslut om att "Boets skola öppnas inte läsåret 2016/2017 men målet är att den öppnas 2017/2018". Utredningen innehåller därför särskilda skrivningar kring Boets skolas framtid.

Avgränsningar

Utredningen är begränsad till Förskoleklass till och med årskurs 5. Ödeshög har valt att inkludera årskurs 6 i "högstadiet" på Lysingskolan. Detta är inte någon självklarhet. Det skulle mycket väl kunna vara så att eleverna påbörjar sin undervisning vid Lysingskolan först i årskurs 7. Som alltid finns det för- och nackdelar med olika gränsdragningar. Det bedöms dock i dagsläget inte finnas behov av att ompröva stadiindelningen varför utredningen inte kommer belysa detta.

En kommun behöver förhålla sig till en omfattande lagstiftning för att bedriva sin verksamhet. Skollagen är den speciallagstiftning som har störst påverkan på skolverksamheten. Det kan finnas annan lagstiftning eller en politisk vilja kring hur skolverksamheten bör bedrivas. Det är därför viktigt att påpeka att en viktig avgränsning är att denna utrednings förslag utgår ifrån att skollagen ska uppfyllas.

Nuläge

Allmänt

Sedan årsskiftet 2016/17 bedrivs all skolverksamhet inom Bildnings- och kulturförvaltningen med Barn- och utbildningsnämnden som ansvarig nämnd.

Skolverksamheten består av Förskola, Grundskola inkl. förskoleklass, Fritidshem, Gymnasieskola samt Vuxenutbildning. Inom samtliga verksamhetsgrenar bedriver kommunen egen utbildning. Vi har också elever på fristående förskolor i kommunen och elever i förskola, grundskola, gymnasium och inom vuxenutbildning i andra kommuner.

Inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen (de så kallade frivilliga skolformerna) bedriver kommunen egen undervisning i Språkintröduktion samt Svenska för invandrare, övrig verksamhet köps av andra kommuner.

Dessa utbildningsformer samt förskolan kommer inte beröras ytterligare i denna utredning.

Lysingskolan

På Lysingskolan bedrivs idag årskurserna 6 till och med 9 samt gymnasieskolans Språkintroduktionsprogram. Fram t.o.m. läsåret 2013/14 började grundskoleeleverna på Lysingskolan först när de gick årskurs 7.

Antalet elever på skolan har under de senaste åren varierat enligt tabellen nedan. Trots att en årskurs tillförts är man färre elever än när bara 7-9 gick på skolan. Det märks dock en viss ökning av antalet elever.

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
År 6			51	51	64
År 7	48	57	41	53	53
År 8	62	49	59	44	59
År 9	64	62	51	57	49
Totalt	174	168	151	154	161

Lysingskolan byggdes 1965, lokalerna är i förhållandevis bra skick. Det saknas dock lokaler för administration och fritidsgården som är belägen på Lysingskolan är väldigt liten. Skolan har också tillförts tillfälliga lokaler för att klara det stora inflödet av nyanlända. En utbyggnad i anslutning till sporthallen har diskuterats.

Fridtjuv Bergs skola

Fridtjuv Bergskolan är kommunens största grundskola. Skolan har förskoleklass till årskurs 5. I dagsläget är det den enda F-5 skola där årskurs 4 och 5 bedrivs.

Fridtjuv Bergskolan byggdes 1972 men delar är från 60-talet. Renovering av lokalerna pågår och i stort sett är utrymmena väl anpassade för grundskoleverksamhet och utrymmen som renoverats har god standard.

Antalet elever på Fridtjuv Berg är också färre än vad de var för några år sedan. Också här ses dock en ökning av antalet elever.

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
F	39	38	30	36	45
År 1	34	41	37	39	40
År 2	48	33	40	39	41
År 3	35	47	33	45	43
År 4	47	43	61	51	62
År 5	38	46	49	65	53
År 6	49	42			
Totalt	290	290	250	275	284

En fråga som diskuterats är om Fridtjuv Berg är för liten med det växande elevantalet. Det finns ingen dimensionering gjord för Fridtjuv Berg. Bedömningen är dock att skolan kan ta emot flera elever i varje årskurs så länge det inte påverkar gruppindelningen. Det vill säga, blir antalet elever så

stort att man måste utöka antalet paralleller i årskurserna kommer det att bli platsbrist då antalet klassrum inte kommer räcka till. Bedömningen är att skolan har utrymme för ytterligare 20-30 elever.

Röks skola

I Röksskola går elever i förskoleklass till årskurs 3. Upptagningsområdet innefattar hela landsbygden söder om Tåkern samt Hästholmens tätort. Det förefaller finnas ett konstant inflöde till skolan i dagsläget. En av anledningarna till detta är att Hästholmen ligger i upptagningsområdet.

Skolan med området kring kyrkan i Rök ger intryck av en trivsamt äldre skolmiljö men skolbyggnaderna är idag inte ändamålsenlig för att bedriva skolverksamhet. Inflödet till förskoleverksamheten i Rök är stort varför lokalerna också är riktigt trånga. Det finns t.ex. inte personalutrymmen i tillräcklig omfattning, det finns inte heller utrymmen för elevhälsovård.

Antal tjänster vid Röks skola är 3,44 och inkluderat fritidshemmet 4,73. Flera personer har deltidstjänster vid Röks skola vilket gör att hela 5 pedagoger arbetar vid skolan och fritidshemmet. Vid skolan bedrivs också förskola och totala antalet tjänster stiger då till 8,73.

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
F	15	11	9	8	12
År 1	8	17	11	9	9
År 2	15	11	17	12	8
År 3	9	16	11	17	13
Totalt	47	55	48	46	42

Boets skola

På Boets skola har antalet årskurser skurits ned från F-6 ned till F-4 innan eleverna höstterminen 2015 flyttades till Fridtjuv Berg skolan. Skolans upptagningsområde är större delen av skogsbygden söder om motorvägen samt södra delarna ner mot Gränna.

Skolbyggnaden är en klassisk skolbyggnad byggd i början på 70-talet. Det finns också en idrottshall vilket är rätt unikt för en liten skola på landsbygden. Lokalerna har till del renoverats.

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
F	5	3	9	5	
År 1	6	3	2	5	
År 2	3	6	3	2	
År 3	5	2	7	2	
År 4	4	3	2	3	
År 5	6	2			
År 6	12				
Totalt	41	19	23	17	

Trehörna skola

I Trehörna bedrevs skolverksamhet fram till för tio år sedan. Då skolan helt saknade inflöde av elever samordnades skolan med Boets skola. Inget formellt nedläggningsbeslut har fattats. Byggnaden där skolan bedrevs har avyttrats.

Det förefaller helt orealistiskt att starta upp en skola i Trehörna. Det är dock viktigt att den framtida organisationen för skolverksamheten F-5 omfattar hela organisationen utan utestående frågetecken. I samband med att organisationsbeslutet tas bör därför också beslut om Trehörna skola fattas.

Annan grundskola

I Ödeshög har ett antal vårdnadshavare beslutat sig för att ha sina barn i en grundskola i annan kommun. Antalet varierar enligt nedan. De flesta av barnen går i en skola i Tranås kommun, antingen inne i Tranås eller vid Adelövs friskola. Några går grundskola i Mjölby kommun men också i Linköpings kommun.

Anledningen till att en vårdnadshavare väljer en skola i annan kommun varierar men har oftast att göra med att man av praktiska skäl hellre vill ha sitt barn på en ort i närheten av sin arbetsplats. Särskilt för kommunens södra delar kan det vara enklare att ha sitt barn i Tranås istället för i Ödeshögs samhälle som efter att Boets elever flyttades är den närmsta grundskolan.

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
F	1	3	0	1	0
År 1	2	1	4	6	1
År 2	2	2	1	3	6
År 3	1	2	2	2	3
År 4	0	3	2	2	2
År 5	1	1	2	2	2
F-5	7	12	11	16	14
År 6	1	2	3	4	2
År 7	5	3	5	3	4
År 8	2	5	4	4	3
År 9	6	4	6	4	4
Totalt	21	26	29	31	27

Fritidshem

Kommunen bedriver fritidshemsverksamhet vid Fridtjuv Bergskolan, Rök skola och Boets skola samt vid den fristående enheterna Västra Tollstad. Flera av eleverna som bor i Hästholmen har sin fritidsverksamhet i Västra Tollstad istället för vid Röks skola.

Förskola

Hur förskolan är organiserad ingår inte i utredningen men elevantalet i förskolan är intressant då det ger en bild av vilket inflöde vi kan förvänta oss i grundskolan. Det kan konstateras att den befolkningsökning som skett i kommunen (se särskilt avsnitt nedan) har skett också i de yngre åldrarna. Antalet barn i förskolan ökar relativt kraftigt.

	Egen verksamhet	Bäckalyckan	Villekulla	Annan kommun	Pedagogisk omsorg	Totalt
2010	195	13		9	6	223
2011	203	19		9	4	235
2012	210	22		6	5	243
2013	178	18		13	5	214
2014	192	22		7	6	227
2015	193	21		14	4	232
2016	177	22	31	16	5	251

Med tanke på den befolkningsutveckling som skett är det troligt att antalet barn i förskolan och sedermera i grundskolan kommer öka de närmsta åren.

Kommunens utveckling

Vision och mål

Kommunen kan ge en utvecklingsinriktning i de olika beslut som fattas. Långsiktig utveckling kan beskrivas i olika dokument där de två viktigaste när det gäller utvecklingsfrågor är Översiktsplanen och kommunens Budget med verksamhetsplan. Nedan beskrivs kortfattat vad som beskrivs i de två dokumenten med koppling till skolutvecklingsfrågor.

Översiktsplan

I Översiktsplanen har kommunen möjlighet att uttrycka en vilja hur kommunens olika delar bör utvecklas. Ödeshög beskriver sin utvecklingsstrategi på följande sätt:

- Tillväxt av boende och verksamheter såväl i centralorten som i byarna och på landsbygden.
- Planberedskap för nya bostäder i attraktiva lägen.
- Öka befolkningen i centralorten Ödeshög och Hästholmen för att bibehålla underlaget för serviceutbud.
- Skapa långsiktigt, hållbar möjlighet för boende, handel, verksamheter, utbildning, turism, fritid.
- Värna om kommunens värdefulla natur- och kulturvärden.

Under rubriken Offentlig service kan man läsa bland annat följande:

”Ödeshög och Hästholmen föreslås förtätning enligt översiktsplanen. En förtätning kan ge underlag i olika former som service, arbetsplatser, skola mm. Därmed skulle man inte bli lika beroende av utbud som finns i de större orterna i regionen, med minskat resande som följd.

Konflikter och motstående intressen

Skolor på landsbygden lever under ständiga hot om nedläggning.

Lågt befolkningsantal, behov av fler bostadstomter.

Arbetsplatser mm innebär påverkan på att kunna bibehålla service av olika slag.

Utpendling, och även utflyttning, p g a avsaknad av bred utbildning efter grundskoleutbildningen.

Riktlinjer

Planläggning för fler bostadstomter och verksamhetstomter.

Befolkningstillväxt är nödvändig för Ödeshögs kommun om servicen skall kunna bibehållas.

Planläggning även i mindre tätorter och landsbygd, för att bibehålla och utveckla servicen i glesbygd.

Möjliggöra service vid planläggning i tätorter, kyrkbyar mm”

Översiktsplanen innehåller också en vilja att utveckla boendeområden på landsbygd där flera förslag på nya boende kring befintliga mindre orter som förslag på ny bebyggelse kring sjöarna Visjön, Vagnsjön, Bonderydssjön samt Svarten och längs Vätterstranden.

Den utveckling som Ödeshög önskar sig kommer om den lyckas att förändra befolkningsunderlaget kring de skolor som i dagsläget finns i kommunen.

Budget med verksamhetsplan

I budgeten fastställer den politiska majoriteten vilken inriktning kommunen ska ha den kommande mandatperioden eller del av mandatperioden. I Ödeshög finns en övergripande befolkningsvision som anger att befolkningen ska ha stigit till 5500 invånare år 2021. Kommunens vision är:

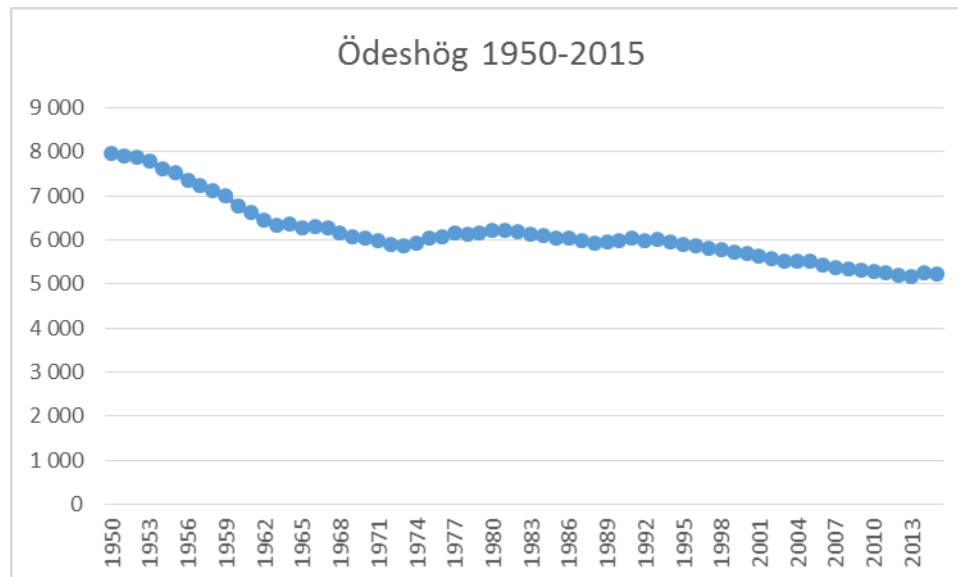
”Ödeshög. En naturlig del i den framtida regionen, en tillväxtkommun med en hållbar och positiv samhällsutveckling”

Utifrån visionen fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål inom fem fokusområden. Övriga styrelser och nämnder ska sedan bryta ner dessa mål i nämndspecifika resultatmål som ska vara styrande för verksamheten under den tid verksamhetsplanen gäller. För verksamhetsplan 2017 (i budget 2017 med plan 2018-19) är nedanstående fokusområden med inriktningsmål angivna.

Vision: Ödeshög. En naturlig del i den framtida regionen, en tillväxtkommun med en hållbar och positiv samhällsutveckling.	Fokusområde	KF:s inriktningsmål
	Medborgare	Goda livsvillkor för kommunmedborgaren
	Ekonomi	Nämnderna håller anvisad budget. Full självfinansiering av skattefinansierade investeringar.
	Miljö	Hållbart nyttjande av naturens resurser.
	Utveckling	Ödeshög ska ha en positiv befolkningsutveckling. Ödeshög ska ha en positiv näringslivsutveckling.
	Medarbetare	Ödeshögs kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare.

Befolkningsutveckling

Ödeshög har under lång tid haft en negativ befolkningsutveckling. Vid 50-talets början var kommunen 8000 invånare för att till 90-talets början falla ner till 6000 invånare för att tjugo år senare närma sig 5000 strecket.

Trenden med fallande befolkning tycks dock ha avbrutits de senaste åren men en ökande inflyttning till kommunen. Ökningen 2015 till 2016 var rekordstor med 99 fler invånare vilket gör att kommunen nu har 5335 invånare.

Åldersfördelning och befolkningsframskrivning

Statistiska centralbyrån, SCB, gör så kallade befolkningsframskrivningar där man lägger en prognos på hur stor befolkningen är om 5 år. Detta görs årligen så att man kan se tendenser i hur befolkningen kommer att utvecklas kommande år. Framskrivningarna görs åldersfördelat så att man kan se förändringar inom åldersgrupper.

Ödeshög har haft en befolkningstillväxt såväl 2014 som 2016. Tillväxten har skett i de yngre åldrarna upp till 39 medan gruppen 40-64 minskar.

	2013	2014	2015	2016
Invånare 0-5 år, antal	279	292	297	333
Invånare 6-15 år, antal	551	546	553	580
Invånare 16-19 år, antal	283	279	252	252
Invånare 20-39 år, antal	976	990	998	1 046
Invånare 40-64 år, antal	1 750	1 744	1 710	1 678
Invånare 65-79 år, antal	981	1 042	1 062	1 086
Invånare 80+, antal	354	347	364	360
Invånare totalt, antal	5 174	5 240	5 236	5 335

De befolkningsframskrivningar som SCB gör bygger på:

”För att göra prognosen används antal levande födda barn, avlidna, inflyttade och utflyttade som registrerats under året. Med hjälp av denna information skattas fruktsamhet, mortalitet, antal inflyttare, inflyttarfördelningar och utflyttarrisker efter ålder och kön. Skattningarna ligger sedan till grund för beräkningen av den framtida utvecklingen av antalet födda, döda, inflyttade och utflyttade. Källa: Statisticon AB. Statisticons framskrivning bygger på Skatteverkets folkbokföringsregister hämtat via Registret över totalbefolkningen (RTB) hos SCB.

Den senaste befolkningsframskrivningen tar hänsyn till befolkningsförändringar t.o.m. 2015. Framskrivningen för 2019 är gjord 2014 och den för år 2020 är gjord 2015. Det kan konstateras att den befolkningsökning som skedde 2014 och det stabila 2015 har gjort att den förväntade befolkningsminskningen avmattats rejält, generaliserat från en befolkning under 5200 till över 5200 mellan 2019-2020.

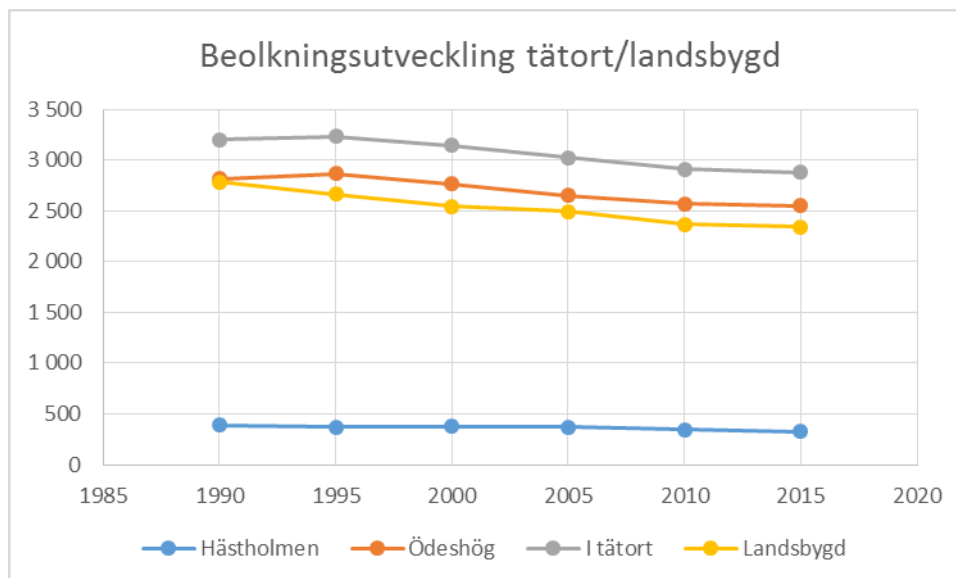
	2013	2014	2015	2016		2019	2020
Invånare 0-5 år, antal	279	292	297	333		283	303
Invånare 6-15 år, antal	551	546	553	580		546	571
Invånare 16-19 år, antal	283	279	252	252		224	236
Invånare 20-39 år, antal	976	990	998	1 046			
Invånare 40-64 år, antal	1 750	1 744	1 710	1 678		2 585	2 597
Invånare 65-79 år, antal	981	1 042	1 062	1 086		1 137	1 126
Invånare 80+, antal	354	347	364	360		372	393
Invånare totalt, antal	5 174	5 240	5 236	5 335		5 148	5 226

En ny befolkningsframskrivning kommer publiceras i mitten på april. Det kommer bli mycket intressant att följa om framskrivningen förändrats ytterligare med den befolkningsökning som inträffade 2016.

Geografisk fördelning

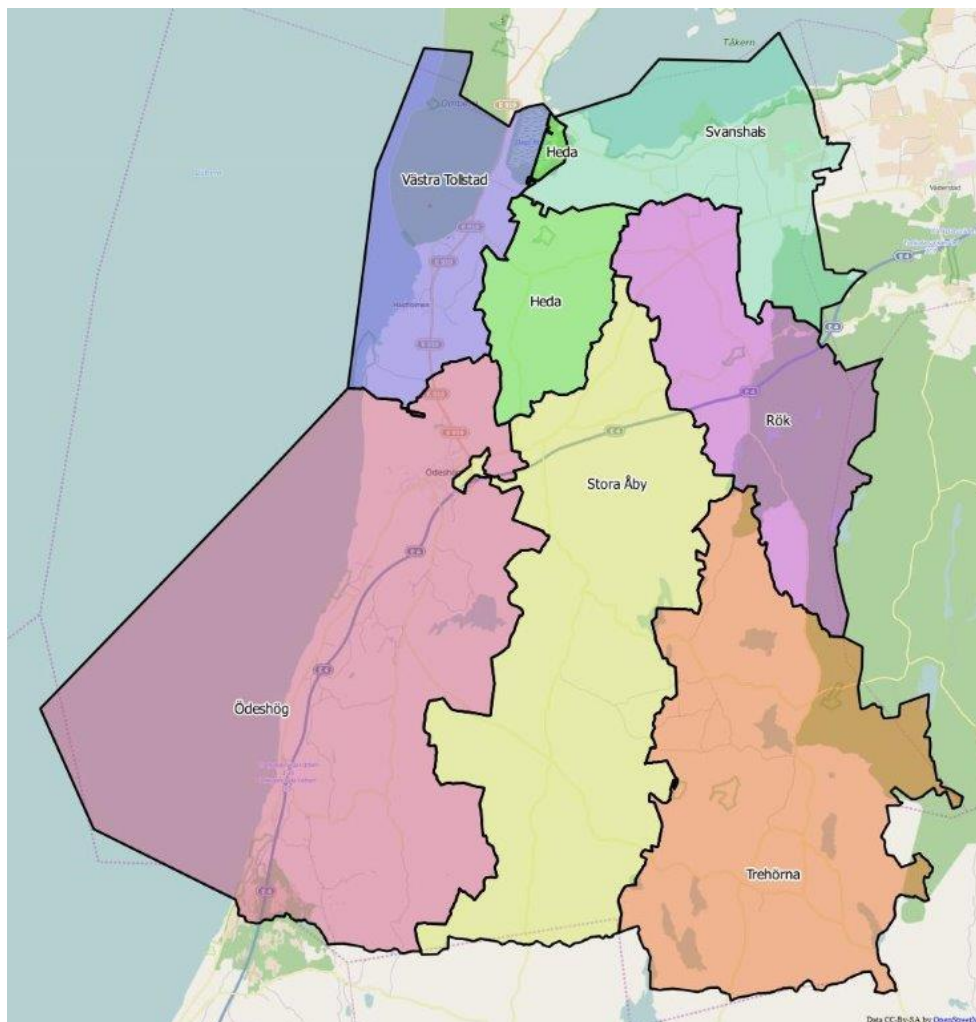
Ödeshög är en kommun med tydlig landsbygdsstruktur i boendet. Av befolkningen bor 55 % i antingen Ödeshög eller Hästholmen som är kommunens enda tätorter (över 200 invånare). Snittet för landets kommuner är 76,4%.

	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Hästholmen	389	371	377	372	342	328
Ödeshög	2 815	2 866	2 768	2 651	2 572	2 554
I tätort	3 204	3 237	3 145	3 023	2 914	2 882
Landsbygd	2 787	2 663	2 543	2 493	2 370	2 346
Total befolkning	5 991	5 900	5 688	5 516	5 284	5 228

Det som kan konstateras är att den befolkningsminskning som skett fördelas jämt mellan tätort och landsbygd. Det går inte att utläsa ur statsstiken var flytten går om man från landsbygd flyttar till någon av våra egna tätorter och från tätorter till större befolkningscentra men det kan konstateras att en ökad urbanisering inte varit gynnsam för kommunen.

Den geografiska fördelningen beskrivs numera utifrån distrikt då folkbokföring inte längre görs på församling. För Ödeshög följer distrikten till stora delar församlingsindelningen.

Distrikt	Befolkning
Ödeshög	2884
Trehörna	335
Stora Åby	831
Heda	254
Rök	184
Västra Tollstad	520
Svanshals	220
Totalt 2015	5228

SkolSverige idag

Allmänt

Under flera år särskilt 1990-2010 minskade antalet skolenheter (skolor) kraftigt i landet. Det gick en kraftig nedläggningsvåg främst driven av ekonomiska förhållanden. Det var tydligt att man var ute efter stordriftsfördelar. Nedläggningar av skolor förekommer givetvis fortfarande men de har tydligt avtagit och antalet skolenheter börjar nu att stiga igen efterhand som elevantalet ökar. Det finns dock ingen statistik över var de nya skolenheterna bildas men det är troligt att befintliga skolor delas så att antalet elever per rektor inte blir för stort. Snittet på antal elever per skolenhet har sedan 1994 legat kring 200 elever och det senast tillgängliga mätåret 2015 var antalet 203 elever per enhet (Skolverket).

Det är viktigt att påpeka att kommunerna har gjort väldigt olika. Flera kommuner har fortsatt ett stort antal skolenheter i många fall med relativt få elever. Möjligheten att starta fristående skolor har också i flera fall upprätthållit skolenheter med relativt få elever.

Skolstorlek

Trots skolnedläggelser finns det ett relativt stort antal mindre skolenheter kvar i landet. I tabellen nedan anges antalet och andelen av det totala antalet skolenheter som var färre än 50 elever respektive 50-99 och sammanräknat färre än 100 elever läsåret 2015/16.

Antal elever	Kommunala	Fristående	Totalt antal skolenheter	Andel
	4845	827	5672	
-49	433	182	615	10,8%
50-99	590	175	765	13,5%
-99	1023	357	1380	24,3%

Det är alltså 10,8% av skolenheterna som har färre än 50 elever i landet och nästan 1 av 4 som har färre än 100 elever. Det ska dock noteras att statistiken innehåller alla skolenheter även ”specialenheter” t.ex. HVB hem där undervisning bedrivs av enstaka elev men också grundsärskoleenheter om kommunen i statistiken valt att särskilja dem då är också enheterna extremt små med bara 1-5 elever.

För att titta närmare på de små enheterna kan man i statistiken välja att ta med enheter som har Förskoleklass. Det gör att det är troligt att specialenheter inte kommer med i statistiken. Urvalet med en sådan grupp blir att det finns 466 skolenheter med färre än 50 elever. Medelvärde på antal elever på dessa skolor är 32 (exkl. förskoleklass).

Antalet elever per lärare skiljer sig åt i landet, det är dock vanligt att det ligger på någonstans 10-13 elever per lärare. Om det används som ett riktvärde i statistiken kan skolstorleken uttryckas i antal lärare per skola.

Antal elever	Antal skolor	Andel av de mindre	Uppskattat antal lärare
-12	36	8 %	1
13-24	92	20 %	1-2
25-36	146	31 %	2-3
37-49	192	41 %	3-4

Huvuddelen av de små skolorna, över 70 %, har åtminstone utrymme för att kunna ha två till fyra lärartjänster.

Det fria skolvalet

I princip samtliga kommuner i landet utgår ifrån att barnen anvisas till en skola, oftast den som ligger närmast hemmet eller i ett upptagningsområde som ska bli vettigt t.ex. utifrån hur skolskjutsen kan gå på ett så effektivt sätt som möjligt mellan hem och skola.

I dag kan vårdnadshavare fritt välja skola för sina barn. Den anvisade skolan behöver således inte väljas utan man kan välja en annan skola i kommunen eller en skola i en annan kommun. Det är också fritt att välja mellan kommunal skola och skolor med fristående huvudmän.

Eftersom rätten är så fri har det varit oundvikligt att staten har lagt in en reglering för vilken skyldighet kommunen har att anordna skolskjuts. Kommunerna har idag i princip alltid en begränsning i rätten till skolskjuts på sådant sätt att den begränsas till den skola kommunen anvisar. Det skulle bära allt för långt om kommunens skyldighet inte begränsades eftersom en vårdnadshavare har rätt att välja skola i hela landet.

Det är möjligt att fastställa andra riktlinjer för skolskjuts än att det är den anvisade skolan. Det är dock viktigt att riktlinjerna blir rättvisa för alla medborgare enligt Kommunallagens krav. Det går inte att ge skolskjuts till en skola utanför upptagningsområdet men inte en annan. Skolskjuts till en skola i annan kommun kan ske om det överenskomms att just den skolan har ett upptagningsområde i del av kommunen.

Profilsolor

Det finns väldigt lite information kring hur en profil på en grundskola påverkar elevflöden. För att kunna göra en bedömning har en googlesökning genomförts på ”grundskola naturprofil”. Ett antal kommuner och skolor dyker då upp som sökträffar varefter frågan har ställts till Uppsala, Östhammar, Gotland samt Askersund om de kan se några förändringar i elevflöden beroende på skolors eventuella profil eller om det är i huvudsak att föräldrar fortsatt väljer närmsta skola.

Av de kommuner som svarat kan konstateras att ingen ser att en profil har påverkat elevflödena. Det finns tydlig bild av att närmsta skola är den man söker.

Laxå kommun och Älmhults kommun har i samband med nedläggningshot av en skola i respektive kommun gjort ett försök med att bygga upp en naturprofil på de nedläggningshotade skolorna. I bägge fallen kunde man konstatera att det inte fick någon effekt. Bägge de aktuella skolorna är idag nedlagda.

Jämförelsekommuner

Sveriges kommuner och landsting tar fram statistiska underlag för att kommunerna ska kunna göra jämförelser med andra liknande kommuner. Beroende på vilken verksamhet som vill undersökas kan en kommun vara mest lik olika kommuner. För Ödeshögs del har vi ett antal kommuner som vid en undersökning av skolverksamheten är mest lämpliga att jämföra sig med. I denna utredning har av dess kommuner: Essunga, Ragunda, Örkelljunga och Dals-Ed valts ut. De har valts då samtliga har en skola som har lägre kostnader samtidigt som skolstrukturen alltså antalet skolenheter och storleken varierar mellan dem.

I Bilaga 1 Jämförelsekommuner finns jämförande fakta kring kommunerna som nedan kommenteras i text.

Antal skolenheter

Antal skolenheter varierar i jämförelsekommunerna. Dals-Ed har valt att koncentrera sina skolor till Ed och har bara en skola för de låga stadierna. Örkelljunga är i andra kanten med hela 8 skolenheter varav 7 med de låga stadierna. Essunga och Ragunda ligger mitt emellan med 3 enheter var i de låga stadierna.

När man tittar på skolornas placering kan konstateras att samtliga skolor i sitt upptagningsområde har en tätort (>200 invånare) utom Tockarps skola i Örkelljunga. Den är en mer renodlad byskola som täcker in landsbygden i kommunens västra del. Efter kontakt med Örkelljunga uppger de att det är elever i upptagningsområdet om genererar elever till skolan. Det finns inget påtagligt elevflöde från stor till liten skola utan tendensen är det motsatta.

Ekonomiska förutsättningar

Det kan konstateras att kostnaden per elev ligger högt i Ödeshög i förhållande till alla de övriga kommunerna. Den så kallade ”nettokostnadsavvikelsen” som är en indikation på hur mycket högre respektive lägre än förväntad kostnad är ligger i Ödeshög betydligt högre än i övriga kommuner.

Ödeshög har en högre lärartäthet än övriga kommuner men det är förhållandevis små skillnader särskilt om man tittar över tid. Det är Örkelljunga som har en mer markant lägre täthet än övriga, det har dock skett de senaste två åren, 2013 låg man i nivå med övriga. Nettokostnadsavvikelsen har dock varit jämn, samtliga kommuner hade redan 2013 ett betydligt lägre kostnadsläge än Ödeshög.

En av slutsatserna som kan dras när det gäller ekonomiska förutsättningar är att skolstrukturen, det vill säga antalet små enheter, tycks ha väldigt liten påverkan på kostnadsläget. Detta är egentligen inte särskilt förvånande då en liten skola medför kostnader som i skolförvaltningarnas totala budgetram endast utgör en mycket liten andel.

Ödeshög imorgon

Grundläggande principer

Inför ett beslut om vilken skolstruktur Ödeshögs kommun ska ha är det viktigt att försöka skilja ut vad som är gränssättande för att man ska kunna ha en skolverksamhet.

I det underlagsmaterial som tagits fram i denna utredning går det att dra vissa slutsatser kring vad som är väsentligt och vad som närmast är att betrakta som myter kring mindre skolenheter. Nedan beskrivs i korthet ett antal slutsatser.

Byskolans död

Det kan konstateras att det fortsatt finns ett stort antal mindre skolenheter. Inräknat alla befintliga skolenheter har en fjärdedel av samtliga ett elevantal på mindre än 100 elever. Rensat från vad som kan beskrivas som specialskolor t.ex. enskilda HVB och liknande finns det fortsatt ett stort antal små skolor. Det finns omkring 460 skolor med mindre än 50 elever.

Små skolor eller byskolor eller vad vi än väljer att kalla dem är i allra högst grad en levande företeelse som med största sannolikhet medför stora värden för de föräldrar som väljer att placera sina barn vid dessa enheter.

Ekonomiska besparingar

Givetvis kostar det pengar att driva två enheter istället för en. Besparingspotentialen vid nedläggning av en byskola är dock starkt begränsad. En jämförelse med andra kommuner visar inte på att en viss skolstruktur skulle ge en betydande lägre skolkostnad.

Det är fullt möjligt att räkna in vissa besparingar t.ex. i lokalkostnader, att personalen kan användas något mer effektivt på ett ställe än uppdelat på flera, möjligen någon liten besparing på IT-kostnad, lärverktyg och liknande. Med tanke på en byskolas totala kostnad är det dock i normalfallet en mycket begränsad besparing i förhållande till en normalstor utbildningsförvaltnings totala budgetomslutning.

Sociala strukturer

Den lilla skolan har som alla andra skolor för och nackdelar när det gäller den sociala struktur som utvecklas i grupper. En del framhåller att i den lilla gruppen kan man inte "gå undan" eller söka sig till andra grupper om man inte trivs med vissa elever. Andra framhåller den trygghet som det lilla formatet skapar och möjligheten till kontroll. Vad som är mest rätt går inte att utröna. Bevisligen finns den lilla skolan och bevisligen har Skolinspektionen vid sina tillsyner inte uppmärksammat att detta skulle vara ett särskilt problem i små skolor (mätt som avsaknad av rapporter på detta tema).

Det som tycks förena de olika uppfattningarna är en vuxennärvaro och att en vuxennärvaro är så omfattande att den kan agera ifall skolans värdegrund inte följs.

Slutsats

Finns det då en minsta skolstorlek eller inte? Svaret på frågan går inte att vetenskapligt belägga men allt underlagsmaterial som samlats in pekar ändå mot att det finns ett lämpligt minsta antal som styrs av hur mycket personal som elevunderlaget genererar. Det är en förhållandevis samstämmig uppfattning kring att för att en skola ska ha en hög kvalitet så krävs det att personalen kan verka i ett kollegium. Forskningen är också tydlig med att en av de faktorer som får effekt på elevernas måluppfyllnad är det kollegiala lärandet mellan pedagoger.

Allt pekar därför mot att en lämplig minsta storlek är att elevunderlaget möjliggör att flera personer kan ha skolan som sin huvudsakliga arbetsplats. Hur många "flera" är kan dock diskuteras. Rent teoretiskt är det fler än en men tittar man på de mindre enheter som finns i landet finns det en stor övervikt bland de riktigt små enheterna att ha ett underlag som motsvarar åtminstone 2-4 lärare. Är det så att man på platsen också bedriver såväl förskola som fritidshem ökar möjligheterna att få till ett kollegium som gemensamt kan utveckla verksamheten.

Ju större elevunderlag en skola har desto större möjligheter finns det att lärarlaget blir "självförsörjande" vad gäller lärarnas kompetens. Redan i skolans tidiga år behöver man säkerställa att de undervisande lärarna har den kompetens som krävs för att undervisa i alla ämnen. Med endast ett fåtal lärare behöver andra kompetenser knytas till skolan från andra skolor i kommunen. De kommer då bara vara på skolan tillfälligtvis och kan då inte delta i det kollegiala utbytet på samma sätt.

I Skollagen 2 kap. 8a § anges följande:

"Kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov."

Detta innebär att det i huvudsak ska vara en jämn resursfördelning per elev om inte enskilda elever har sämre förutsättningar eller större behov för att kunna nå målen. Då har kommunen en skyldighet att styra om medel. En kommun kan inte styra om medel utifrån t.ex. skolans geografiska placering.

Ovanstående innebär inte att det måste vara en strikt, exakt uppdelning av resurser men t.ex. personaltäthet bör vara någorlunda lika mellan en kommuns skolenheter. Det man därför kan utgå ifrån är att det i Ödeshög bör fördelas lärarresurser som motsvarar ungefär 11-12 elever per lärare. Med hänsyn tagen till att det behövs olika kompetenser måste en ensam lärare ha fler än 12 elever för att tätheten inte ska ligga för högt (eftersom delar av andra tjänster måste knytas till skolan). Här kan en jämförelse med sista året i Boets skola göras då gruppen bestod av 17 elever med en fast lärare. Efterhand som elevantalet och därmed lärarantalet stiger kan antalet sjunka ner mot 12 elever då fler lärare kan täcka in fler kompetenser.

För Ödeshögs del innebär detta att en liten skola bör hamna på någonstans 35-40 elever för att kunna ha tre lärare på plats. Det är en fördel om skolan också har ett fritidshem då ytterligare personal kan knytas till skolan och riktigt bra blir det om det också finns en förskola då personalunderlaget kan bli ett tydligt eget kollegium.

Att notera är att ju närmare ett stabilt underlag på kring 40 elever desto bättre eftersom skolan då ”tål” nedgångar i elevunderlaget enskilda år.

Ett sätt att öka elevantalet är att utöka årskurserna på en skola från F-3 till F-5. Det ska dock noteras att det finns ett tydligt kunskapssteg mellan årskurs 3 och 4. Det vill säga kraven på barnen ökar i årskurs 4 och 5. Detta gör att 4-5:or bör till del ha egen undervisning. Vid en utökning av årskurserna bör man därför särskilt bevaka antalet elever i åk 4 o 5 så att de kan bilda en egen undervisningsgrupp.

Att styra elevflöden

Det uppkommer ofta diskussioner kring hur en skola, framförallt de små skolorna, kan få fler elever. Nedan följer en beskrivning av olika ansatser och vilka slutsatser som kan dras utifrån underlaget i denna rapport.

Profiler

Det har inte gått att finna några vetenskapliga rapporter kring vilken påverkan profilskolor har på elevflöden när det gäller att attrahera elever utanför en skolas upptagningsområde. Efter kontakt med andra kommuner kan dock konstateras att ingen har sett någon effekt på elevströmmarna mellan skolor på grund av att de profilerat skolorna olika. Det är fortsatt närmsta skola som är huvudprincipen för hur föräldrar väljer skola åt sina barn. Vissa har också sett tendenser att föräldrar väljer skola utifrån att få vardagslivet att gå ihop. Detta märker också vi i Ödeshög då flera föräldrar väljer skola utanför kommunen.

I två kommuner har man gått igenom samma process som vi nu gör i Ödeshög. En liten skola är nedläggningshotad. Det finns en idé om att en naturprofil ska kunna vara lyftet för skolorna. I bägge fall kan konstateras att det inte gav någon effekt och idag är bägge skolorna nedlagda.

Det kan säkerligen vara så att enstaka föräldrar aktivt kommer välja en skola med profil men det kan lika gärna vara så att enstaka föräldrar väljer bort en skola med en allt för tydlig profil om det är så att den inte är intressant. Nettoflödet kan säkert bli positivt men allt tyder på att det är enstaka elever som inte kommer påverka elevvolymen långsiktigt.

Slutsatsen som kan dras även om den inte är vetenskapligt belagd är att ett elevunderlag inte kan byggas upp utifrån att skolan har en tydlig profil.

Skolskjuts

De absolut flesta som deltog i skoldialogen är överens om att skolskjuts är avgörande för val av skola. Det vill säga man skulle inte välja t.ex. Boets skola om man var boende i Ödeshög om inte skolskjuts erbjöds. Trots detta finns det relativt många familjer som valt att placera sina barn på andra skolor än i de anvisade. Särskilt gäller detta naturligtvis de föräldrar som valt annan kommun men det finns också ett utbyte av elever mellan Fridtjув Berg och Rök.

Om man aktivt vill locka elever från en skolas upptagningsområde till en annan skola är dock slutsatsen att skolskjuts måste ingå. Det som komplicerar frågan är att erbjudandet om skolskjuts måste följa likhetsprincipen i kommunallagen. Skolskjutsreglerna måste därför byggas på en likvärdighet. Det skulle t.ex. kunna byggas upp så att det är fri skolskjuts till någon av kommunens egna skolor, det vill säga att kommunen är ett

gemensamt upptagningsområde och föräldrar kan fritt välja skola inkl. skolskjuts. Det som är bekymmersamt är att vi då inte vet vilken skola som skulle gynnas av det. Det kan i lika stor utsträckning innebära att föräldrar väljer skola i Ödeshögs tätort som att de väljer Rök eller Boets skola.

Skolskjuts kan också användas för att komplettera de egna skolorna. Kommunen skulle t.ex. kunna teckna avtal med annan kommun om skolgång för kommunens elever. Den angränsande skolan skulle då kunna få ett upptagningsområde inom kommunens geografiska område. Detta skulle öka servicenivån för kommunmedborgarna men det innebär samtidigt att den egna skolans upptagningsområde minskas. Alternativet bör därför endast användas om man beslutar sig för att lägga ned en enhet.

Slutsatsen är att ett erbjudande om skolskjuts till kommunens olika skolor i och för sig är en förutsättning för att få föräldrar att välja en liten skola men kan samtidigt medföra icke önskvärda effekter. Skolskjuts kan användas för att höja servicegraden för medborgare som vid en nedläggning av en skolenhet istället skulle välja skola i angränsande kommun.

Upptagningsområde

Allt tyder på att det elevunderlag som finns i en skolas upptagningsområde är det underlag man ska utgå ifrån vid en bedömning av om en skola ska vara kvar eller inte.

Det kan alltid diskuteras om det går att justera upptagningsområden för att därigenom styra elevflöden till olika skolor. Detta har särskilt uppmärksammats angående Boets skola. Det är i det sammanhanget viktigt att påpeka att Boets skolas upptagningsområde täcker en väsentlig del av kommunens yta redan idag. Det gör att det har funnits en tendens att föräldrar valt annan skola än Boet då annan skola upplevts som mer naturligt utifrån var man är boende respektive var man arbetar. Det ska också poängteras att det naturligtvis finns rörelser även i motsatt håll men det bedöms ändå inte som en framkomlig väg att ytterligare utöka Boets skolas upptagningsområde för att utöka elevunderlaget.

Begränsning av tillgången på utbildning vid Fridtjuv Berg skolan

Det har framförts förslag på att som en åtgärd för att kunna öka elevvolymerna i de två små skolorna förlägga all utbildning i t.ex. F-1 utanför centralorten det vill säga att dessa årskurser inte skulle ges på Fridtjuv Berg.

Detta är något undertecknad starkt avråder från. Man måste ha respekt för att huvuddelen av befolkningen i Sverige såväl som i Ödeshög väljer att bosätta sig i en tätort. I det underlagsmaterial som inhämtats för denna utredning tyder allt på att om det finns en tendens så är det att föräldrar i större grad aktivt väljer att placera sina barn i större skolor inte tvärtom. Att tvinga fram en motsatt strömning är inte tillrädlig. Att kommunens befolkningscentra inte skulle ha en skola som erbjuder alla årskurser riskerar att ge oönskade effekter på befolkningsutvecklingen. Det finns mig veterligen ingen kommun i landet som valt en sådan modell.

Boets skola

Utifrån slutsatserna i denna utredning är det antal elever som finns i upptagningsområdet avgörande vid en bedömning av hur många elever en skola kan få. Det tillsammans med resonemanget att en skola bör ha ett elevantal närmare 40 lever kan utgöra underlag för en bedömning av huruvida Boets skola bör öppnas upp eller inte.

Nedan visas en tabell med det antal barn som idag är folkbokförda i upptagningsområdet.

Födda	Börjar/Började F- höstterminen	Boet
2016	2022	7
2015	2021	10
2014	2020	9
2013	2019	6
2012	2018	10
2011	2017	4
2010	2016	6

Ovanstående barn som är framtida elever (inkl. nuvarande F-klass) är fördelade på förskola enligt nedan. Notera att totalsumman inte överensstämmer då alla barn inte går i förskola.

Födda	Börjar/Började F-klass	Tranås	Ödeshög	Bäckalyckan
2016	2022			
2015	2021	3	4	1
2014	2020	3	1	3
2013	2019	2	1	3
2012	2018	1	5	4
2011	2017	1		3
2010	2016	3	3	

Det går inte i förväg att avgöra var föräldrarna kommer att placera sina barn. Det har dock alltid funnits ett flöde till Tranås. När man tittar på en framtida elevprognos bör därför de barn som idag går förskola i Tranås räknas bort. Det är sannolikt att dessa kommer att gå grundskola i Tranås. Vi vet också att det alltid funnits föräldrar som aktivt sökt Ödeshögs tätort för sina barn trots att man tillhör Boets upptagningsområde. För att få en uppfattning om det rimliga högsta antalet elever i Boets skola bör man dock inte räkna bort någon elev från underlag på grund av flöden mellan Ödeshög och Boet.

En rimlig elevprognos för Boets skola kommande år kan således vara enligt tabellen nedan. Notera att läsåret 2022/23 tagits bort då vi inte har någon information om hur många barn som kan tänkas gå i Tranås.

	2012/ 13	2013/ 14	2014/ 15	2015/ 16	2016/ 17	2017/ 18	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22
F	5	3	9	5	3	4	9	4	6	7
År 1	6	3	2	5	5	3	4	9	4	6
År 2	3	6	3	2	5	5	3	4	9	4
År 3	5	2	7	2	2	5	5	3	4	9
År 4	4	3	2	3	2	2	5	5	3	4
År 5	6	2			3	2	2	5	5	3
F-3	19	14	21	14	15	17	21	20	23	26
4-5	10	5	2	3	5	4	7	10	8	7
F-5	29	19	23	17	20	21	28	30	31	33

Med de osäkerheter som alltid finns i framtidsprognoser kan man dock konstatera att en F-3 skola skulle ha ett elevantal på 20-30 elever tyvärr med tyngdpunkt i det nedre spannet. Skulle skolan utökas till en F-5 skola ökar volymen till kring 30. En klass 4-5 skulle innehålla 10 elever eller färre.

Att en skola som nystartas, vilket ett avbrott i princip är, innebär att det krävs en uppbyggnadsperiod. Det kan givetvis vara så att någon förälder skulle vilja flytta sitt barn från nuvarande skola till Boets skola. En eventuell flytt ger naturligtvis ett tillskott av elever under uppbyggnadsskedet men det är också viktigt att ta hänsyn till vilken årskurs eventuella tillbakaflyttare går i. Utgångspunkten vid en nystart måste vara att starta med F-klass. Eventuell återflytt bör bedömas utifrån vilka förutsättningar skolan har att kunna bedriva utbildnings för dem på den årskurs de befinner sig på. Om man bygger upp skolan från grunden kommer en F-3 finnas år 2020/21 med en sannolik elevvolym på omkring 23 elever.

Det finns nu ett antal valmöjligheter att ta ställning till:

1. Elevantalet anses inte som rimligt att bygga en skola på och det är inte sannolikt att inflyttningen skulle öka i sådan omfattning att det i framtiden skulle ge ett underlag för skolverksamhet. Boets skola läggs ned som en självständig skolenhet.
2. Det kan konstateras att elevantalet är för lågt men bedömningen är att det är möjligt att nå en inflyttning som är så hög att ett långsiktigt elevunderlag är rimligt. Den låga elevprognos som ligger för de kommande åren accepteras och nämnden är beredd att sätta in särskilda medel för att säkerställa personaltäthet och kvalitet i verksamheten utöver vad som finns på andra skolor i kommunen. Detta alternativ innebär att Boets skola öppnas men att ett eventuellt nedläggningsbeslut kan behöva fattas i framtiden om tänkt elevvolym inte nås.

3. Ett lågt elevantal accepteras även fortsättningsvis. Värdet av att ha en landsbygdsskola i Boet är så högt att det väger tyngre än eventuella nackdelar med en låg personaltäthet. Boets skola öppnas till läsårsstart och kommer drivas vidare inom överskådlig tid.

Det finns utöver ovanstående huvudalternativ för Boets skola ett alternativ mellan 1 och 2. Det är dock mycket viktigt att poängtera att ”1,5” innebär en nedläggning av skolenheten. Mellanalternativet innebär följande:

1,5. Elevantalet anses inte som rimligt att bygga en skola på och det är inte sannolikt att inflyttningen skulle öka i sådan omfattning att det i framtiden skulle ge ett underlag för skolverksamhet. Kommunen ha dock en aktiv översiktsplanering där flera nya boendemiljöer finns inom upptagningsområdet vilket i en framtid kan påverka elevunderlaget. Boets skola läggs ned som en självständig skolenhet men skolbyggnaderna behålls som en resurs för hela förvaltningen. Skolan kan då utvecklas till en extern utbildningsplats för t.ex. en framtida naturskola, lägerskola, undervisning i praktisk/estetiska ämnen etc.

Fridtjuv Bergskolan

Fridtjuv Bergskolan (FTB) är en mycket viktig skola för Ödeshögs kommun. Det är den största tätortens enda skola och är nu den enda i kommunen som erbjuder årskurs 4-5.

Ödeshög är en kommun med en relativt stor andel bosatta på landsbygd. En kommuns centralort är dock av stor betydelse för en kommuns utveckling. Det är i centralorten offentlig och kommersiell service är som störst och det gynnar hela kommunen om kommunmedborgarna känner att de naturligt dras till centralorten för att få sin service istället för till angränsade kommuners centralorter. Det är därför viktigt för hela kommunen att centralorten utvecklas.

I det sammanhanget är det därför viktigt att Fridtjuv Bergskolan fortsatt utvecklas.

Röks skola

Röks skola är en liten skola. Den har dock ett stabilt elevunderlag över 40 elever. Det gör att skolan klarar av tillfälliga dippar i underlaget då det kommer fylla på igen kommande år. Prognosen framåt ser därför positiv ut.

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
F	9	8	12	8	14	10	11	11	12
År 1	11	9	9	12	8	14	10	11	11
År 2	17	12	8	9	12	8	14	10	11
År 3	11	17	13	8	9	12	8	14	10
År 4				13	8	9	12	8	14
År 5					13	8	9	12	8
F-3	48	46	42	37	43	44	43	46	44
F-5				50	64	61	64	66	66

Då det finns och ska finnas en tydlig ambition i kommunen att behålla skolor på landsbygden är det självklart att Röks skola bör bli kvar. Det förefaller också finnas en så stabil elevvolym att det bör finnas utrymme för att på allvar diskutera en mer långsiktig satsning på Röks skola. Med kommunens profil bör en satsning för att få ytterligare en skola med årskurserna 4-5, som ett komplement till Fridtjuv Berg, utredas.

Tabellen ovan innehåller elevantalet kommande år med en fiktiv 4-5 inräknad. Det ska påpekas att det **inte** finns förutsättningar att starta upp en 4-5 i Rök just nu då lokalerna inte är dimensionerade för detta.

Trehörna skola

Det finns ingen realism att efter 10 år starta upp en skolverksamhet i Trehörna. Skolan bör därför inte ingå i Ödeshögs framtida skolstruktur.

Är det så att samhällsstrukturen genomgår omfattande förändringar så att det i en framtid är aktuellt att starta en skola får man vid det tillfället titta på förutsättningar för en skolverksamhet i Trehörna.

Annan kommun

Det kommer alltid att finnas ett intresse från föräldrar att placera sina barn i skolor i annan kommun. Skälen kan vara många, det är den närmsta skolan, det är där föräldrarna har sin arbetsplats, det är där kompisar finns etc. etc.

Det fria skolvalet upplevs säkert som positivt för enskilda föräldrar men det gör den kommunala verksamheten mer svårplanerad. Att kommunen inte anordnar skolskjuts begränsar också föräldrarna i deras fria val. Det är samtidigt viktigt att påpeka att det krävs skolskjutsregler eftersom det fria skolvalet faktiskt gäller i hela landet.

Det som kan vara intressant i en skolutredning är hur kommunen ska se på angränsande skolor. Detta kan vara särskilt viktigt för befolkningsmässigt små men till ytan relativt stora kommuner, såsom Ödeshög. Det blir ännu mer intressant när delar av kommunen har betydligt närmare till en grannkommuns skola än kommunens egna skolor. När det gäller Trehörna området syd/sydväst förefaller det finnas ett flöde mot Tranås snarare än Ödeshög och också till Tranås snarare än Boet.

Det skulle därför kunna övervägas att öka samarbetet med angränsande kommuner för att på det sättet öka den kommunala servicen i skogsbygderna ner mot Tranås. Detta särskilt om man beslutar sig för att inte återöppna Boets skola. Delar av Ödeshögs geografiska område skulle kunna ingå i Tranås kommuns upptagningsområde och skolskjuts skulle därför kunna erbjudas till en Tranås skola. Det ska dock poängteras att detta i så fall innebär att de elever som bor i ett "Tranås-upptagningsområde" inte skulle ha rätt till skolskjuts till en skola i Ödeshög om det inte kan anordnas utan extra kostnad för kommunen.

Förslag på framtida organisation för skolverksamheten från Förskoleklass till årskurs 5

Som påpekats flera gånger under utredningsprocessens gång är det inte möjligt att vetenskapligt ge svar på frågan om en skolenhet ska finnas kvar eller inte. Det är och förblir ett politiskt ställningstagande om vilken färdväg som vid tillfället för beslutet förefaller vara den bästa vägen framåt.

Som tjänsteman kan jag bara lämna en rekommendation på vilket beslut jag efter att ha utrett frågan anser vara den bäst avvägda lösningen. I enlighet med detta lämnas därför följande förslag på beslut:

1. Röks skola ska vara kvar och bedriva undervisning i årskurserna F-3.
2. Fridtjuv Bergs skola ska vara kvar och bedriva undervisning i årskurserna F-5.
3. Boets skola läggs ned, skolan blir därmed inte kvar som fristående enhet.
4. Trehörna skola läggs ned.

Till dess beslutspunkter föreslås följande tilläggsuppdrag:

5. Förvaltningen får i uppdrag att till Barn- och utbildningsnämndens majsammanträde lämna förslag på hur fritidshemsverksamheten organiseras utifrån slutligt beslut om skolenheter.
6. Förvaltningen får i uppdrag att påbörja en utredning om att utöka verksamheten vid Röks skola till en F-5 skola. Målsättningen är att få ett underlag för beslut i god tid innan läsårsstart 2018/19.
7. Förvaltningen får i uppdrag att utreda hur Boets skolas lokaler kan användas för förvaltningens behov. Särskild vikt ska läggas vid att få regelbunden användning av lokalerna då det är en av få offentliga verksamheter som förekommer i kommunens geografiska område sydsydöst om E4.

Värde 2015	Ödeshög	Dals-Ed	Essunga	Ragunda	Örkelljunga
Invånare totalt, antal	5 236	4 799	5 590	5 387	9 831
Mediannettoinkomst, kr/inv 20+	192 334	177 229	202 465	184 334	194 570
Skattesats till kommun, (%)	21,60	23,21	21,57	23,22	19,06
Tätortsgrad kommun (senaste mätning)	55,0	62,0	46,0	46,0	74,0
Nettokostnad grundskola, kr/elev	116 294	101 585	106 507	108 620	93 332
Nettokostnad skolskjuts grundskola, kr/elev	8 904	6 695	9 349	6 179	4 402
Standardkostnad grundskola, kr/elev	98 256	102 279	97 902	107 468	97 908
Kostnad grundskola inkl. förskoleklass hemkommun, kr/elev	113 039	97 714	102 414	107 007	89 199
Nettokostnadsavvikelse grundskola inkl. förskoleklass, (%)	19,2	-1,0	6,8	2,5	-3,0
Elever/lärare (årsarbetare) i grundskola, lägeskommun, antal	11,1	12,2	11,3	12,7	13,2
Lärare med pedagogisk högskoleexamen i grundskola, lägeskommun, (%)	87,8	82,7	92,0	87,1	90,8
Effektivitetstal grundskola, lägeskommun, ranking (låga värden visar goda resultat)	230	219	129	167	118
Elever i grundskola belägen i kommunen, antal	505	453	527	472	991
Elever i åk 3 som deltagit i alla delprov som klarat alla delprov för ämnesprovet i matematik, kommunala skolor, andel (%)	68	84	90	47	83
Elever i åk 3 som deltagit i alla delprov som klarat alla delprov för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk, kommunala skolor, andel (%)	84	86	86	50	80

Värde 2015	Ödeshög	Dals-Ed	Essunga	Ragunda	Örkelljunga
Elever i åk 6 med lägst betyget E i svenska, kommunala skolor, andel (%)	95,0	90,6	95,0	95,0	94,7
Elever i åk 6 med lägst betyget E i svenska som andraspråk, kommunala skolor, andel (%)
Elever i åk 6, betygspoäng i matematik, kommunala skolor, genomsnitt	10,7	13,2	12,5	11,0	12,9
Elever i åk 6, betygspoäng i svenska som andraspråk, kommunala skolor, genomsnitt
Elever i åk 6, betygspoäng i svenska, kommunala skolor, genomsnitt	11,8	13,3	12,0	13,1	14,1
Elever i åk. 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, kommunala skolor, andel (%)	84,0	64,6	78,6	75,0	70,3
Elever i åk. 9 som är behöriga till ekonomi-, humanistiska och samhällsvetenskapsprogrammen, kommunala skolor, andel (%)	88,0	68,8	87,1	78,8	77,0
Elever i åk. 9 som är behöriga till estetiska programmet, kommunala skolor, andel (%)	90,0	70,8	90,0	78,8	81,1
Elever i åk. 9 som är behöriga till naturvetenskaps- och teknikprogrammen, kommunala skolor, andel (%)	86,0	68,8	87,1	76,9	77,0
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)	95,0	70,8	90,0	78,8	81,1
Elever i åk. 9, meritvärde kommunala skolor, genomsnitt (17 ämnen)	231,1	197,8	213,4	206,5	210,0